

הועדה לתכנון ולתקצוב | Planning & Budgeting Committee

דו"ח הוועדה להערכת איכות של תכניות הלימודים
להכשרת עובדי הוראה בגיל הרך במכללות לחינוך

אקדמיית אלקאסמי- מכללה אקדמית לחינוך

2017

תשע"ז

תוכן העניינים

פרק 1 : רקע.....3

פרק 2 : תהליכי העבודה של הוועדה.....4

פרק 3 : הערכת האיכות של תכנית הלימודים להכשרת עובדי חינוך בגיל הרך
באקדמיית אלקאסמי-מכללה אקדמית לחינוך.....5

פרק 4 : סיכום המלצות.....12

נספחים :

נספח 1 : כתב המינוי של הוועדה

נספח 2 : סדר יום הביקור

פרק 1 : רקע

המועצה להשכלה גבוהה (מל"ג), החליטה להעריך את תכניות הלימודים להכשרת עובדי הוראה בשנת הלימודים תשע"ו-תשע"ז. בהתאם להחלטה זו, מינתה המועצה להשכלה גבוהה את הוועדה להערכת איכות של התחום בהרכב הבא :

- פרופ' דורית ארם, בית הספר לחינוך, אוני' תל-אביב, יו"ר.
- פרופ' צ'ארלס גרינבאום (אמריטוס), המחלקה לפסיכולוגיה, האוני' העברית.
- ד"ר יאיר זיו, הפקולטה לחינוך, החוג לייעוץ והתפתחות האדם, אוני' חיפה.
- פרופ' מרגלית זיו,¹ תכנית הוראה ולמידה, מכללת אלקאסמי.
- פרופ' יעקב יבלון, בית הספר לחינוך, אוניברסיטת בר-אילן.
- פרופ' מרים מבורך,² מכון מופ"ת.
- ד"ר אביבה סברדלוב,³ מכללת שאנן.
- פרופ' מיכל פרלמן, המחלקה להתפתחות האדם ופסיכולוגיה יישומית, אוני' טורונטו.

הגב' תמר מעגן-אפרתי והגב' ענבל חזקאל-גורדון ריכזו את עבודת הוועדה מטעם המועצה להשכלה גבוהה.

במסגרת עבודתה הוועדה התבקשה⁴ :

1. לבחון את דוחות ההערכה העצמית שהוגשו על ידי המוסדות המקיימים תכניות לימודים להכשרת עובדי הוראה בתחום הגיל הרך ולקיים ביקורים במוסדות אלה.
2. להגיש למל"ג דו"ח פרטני עבור כל אחת מתכניות הלימודים הכולל את ממצאי הוועדה והמלצותיה.
3. להגיש למל"ג דו"ח כללי הכולל הערות רוחביות בנוגע לתחום המוערך ולמקומו במערכת ההשכלה הגבוהה ובישראל בכלל.

תהליך ההערכה כולו התבצע בהתאם להנחיות המל"ג לכתיבת דו"ח הערכה עצמית במכללות לחינוך מיולי 2015.

¹ בהתאם למדיניות המל"ג, לשם הימנעות מניגוד עניינים, פרופ' מרגלית זיו לא השתתפה בהערכת תכנית הלימודים במכללת אלקאסמי.

² בהתאם למדיניות המל"ג, לשם הימנעות מניגוד עניינים, פרופ' מרים מבורך לא השתתפה בהערכת תכנית הלימודים במכללת לוינסקי ובמכללת תלפיות

³ בהתאם למדיניות המל"ג, לשם הימנעות מניגוד עניינים, פרופ' אביבה סברדלוב לא השתתפה בהערכת תכנית הלימודים במכללת שאנן

⁴ כתב המינוי של הוועדה מצורף בנפסח מס' 1 לדו"ח זה

פרק 2 : תהליכי העבודה של הוועדה

הוועדה ערכה את ישיבתה הראשונה ביולי 2016. בישיבה זו דנה הוועדה בנושאים עקרוניים הנוגעים למערכת ההשכלה הגבוהה בישראל, לפעילות הערכת האיכות בכלל ולתכניות להכשרת עובדי הוראה לגיל הרך בכלל. הוועדה קיימה את ביקוריה בכל המוסדות העוברים הערכת איכות בתחום זה במהלך חודש נובמבר 2016.

במסגרת פעילותה קיימה הוועדה ביקורים במוסדות הבאים :
מכללת לוינסקי, מכללת סמינר הקיבוצים, מכללת תלפיות, מכללת אורות ישראל, מכללת בית ברל, המכללה ירושלים, מכללת אמונה-אפרתה, מכללת שאנן, המכללה הערבית בחיפה, מכללת סכנין, מכללת אוהלו, מכללת אורנים, מכללת גורדון, מכללת אלקאסמי, מכללת דוד ילין, מכלל אחוה, מכללת גבעת וושינגטון, מכללת חמדת הדרום ומכללת קיי.
במהלך ביקורים אלה נפגשה הוועדה עם בעלי תפקידים בהנהלת המוסד, בהנהלת התכנית, סגל, סטודנטים ובוגרים.

דו"ח זה עוסק במסלול לחינוך לגיל הרך במסגרת הפקולטה לחינוך באקדמיית אלקאסמי-מכללה אקדמית לחינוך. ביקור המוסד במכללה התקיים ב-24 בנובמבר 2016.

סדר היום של הביקור מצורף בנספח 2 לדו"ח זה.

בביקור זה השתתפו מבין חברי הוועדה : פרופ' יעקב יבלון, ד"ר יאיר זיו וד"ר אביבה סברדלוב.

הוועדה מודה להנהלה הבכירה במוסד ולמסלול לגיל הרך על דו"ח ההערכה העצמית ועל קבלת הפנים והאירוח האדיב בעת יום הביקור של נציגי הוועדה במוסד.

פרק 3 : הערכת האיכות של תכנית הלימודים להכשרת עובדי חינוך בגיל הרך

באקדמיית אלקאסמי- מכללה אקדמית לחינוך

דו"ח זה מתייחס למצב שהיה קיים בעת ביקור הוועדה במוסדות השונים ואינו מתייחס לשינויים שחלו מאז. הדו"ח מתעד את המסקנות שאליהן הגיעה ועדת הערכת האיכות על סמך המסמכים שקיבלה מהמוסדות, מידע שהתווסף במהלך השיחות במוסדות, דיונים והבחנות של הוועדה ומידע זמין לוועדה.

הדו"ח כתוב בלשון נקבה אך מתייחס לשני המינים כאחד.

פרק 1: הנהלה

המכללה הוקמה במקור כמוסד ללימודי שריעה ואסלאם ועם הזמן התפתחה וגדלה לתחומי לימוד נוספים, בתשעה מסלולים, בהם גם החוג לגיל הרך השייך לפקולטה לחינוך. על פי ההנהלה, המכללה היא מוסד א-פוליטי, המשלב מסורת עם גישות פלורליסטיות, ופתוח לאוכלוסיות שונות ללא קשר לדתם ולדעותיהם. עם זאת, מאחר וחזון החוג לגיל הרך, כפי שהוצג בדוח שהוגש לוועדה, הוא כי "החוג לגיל הרך שואף להכשיר גנות המושרשות בתרבותן האסלאמית-ערבית ובתרבות האוניברסלית, בעלות מיומנויות אקדמיות ומקצועיות....", התרשמות הוועדה היא כי הלימודים במכללה מותאמים בעיקר לאוכלוסייה ערבית מוסלמית.

חברי ההנהלה הדגישו את שאיפתם לפתח את ההון האנושי בחברה הערבית ולהפוך לאוניברסיטה הערבית הראשונה בישראל. למכללה שליחות להצמיח בוגרים שמובילים תהליכי שינוי הנדרשים במיוחד בחברה מוחלשת ומסורתית ולאפשר נגישות של ההשכלה הגבוהה לאישה הערבייה. במסגרת זו מנסה המכללה להגיע לאיזון ולחיבור בין החברה המסורתית לבין העולם האקדמי, בין החברה הערבית והחברה היהודית. כמו כן, מעידים הגורמים במכללה כי נעשה רבות למען קירוב לבבות וכי ישנו עידוד של יוזמות משותפות ומתן דוגמה לדו-קיום. כך למשל התקיימה תכנית מפגשים של למידה משותפת של סטודנטיות במסלול לגיל הרך באלקאסמי עם בנות מכללת סמינר הקיבוצים. הוועדה רואה בקיום מפגשים מקצועיים בין תרבותיים בין מחנכים יוזמה מבורכת שראויה להרחבה ועשויה לשמש מופת למערכת ההכשרה.

הוועדה התרשמה לטובה מחזון המכללה - עוצמתו והיקפו. עם זאת, בחלק מהנושאים קיים פער בין החזון המוצג לבין מה שהתרשמו שמתבצע הלכה למעשה בחוג לגיל הרך. כך לדוגמא, למרות שאיפה שרוב חברי הסגל במכללה יהיו בעלי תואר שלישי ויעסקו במחקר, סגל הגיל הרך עדיין אינו תורם מבחינה משמעותית למחקר ולפרסומים המדעיים. בנוסף, מצטייר פער בין מה שהוצג כדרישות חובה אקדמיות מהסטודנטיות (לדוגמא, קריאת חובה בשלוש שפות: ערבית, עברית, ואנגלית), לבין יכולתן של הסטודנטיות לעמוד בדרישות אלו. כמו כן, תכנית המפגשים בין המכללות הולכת ומצטמצמת בשל אילוצים אירגוניים.

במפגש ההנהלה עם הוועדה לא נוכחה דיקנית הפקולטה לחינוך שהחוג לגיל הרך פועל במסגרתו. הדיקנית, שהיא חברת ההנהלה מתוקף תפקידה, נתבקשה להצטרף למפגש עם חברי סגל ליבתי. התרשמו בהקשר זה שקיימת אי בהירות לגבי הגדרת התפקידים בהנהלה האקדמית של המוסד.

המלצות הכרחיות

- להבהיר את תפקידיהם של חברי ההנהלה האקדמית והאדמיניסטרטיבית של המכללה ביחס לחוג לגיל הרך.

- לקדם את שיתוף הפעולה והסינרגיה בין כל הגורמים הרלוונטיים לחוג.
- להגדיל את תמיכת המכללה במחקר של חברי סגל הגיל הרך, הן בתקציבי מחקר והן בתנאים הנדרשים לצורך ביצוע מחקר (לדוגמה, שעות ייעודיות למחקר, ליווי חוקרים מתחילים על ידי חוקרים מנוסים).
- לשתף את חברי הסגל בתהליכי החשיבה והפיתוח של החוג.

המלצות רצויות

- הרחבת פעילות של מפגשים מקצועיים בין תרבותיים ברוח חזון המכללה.

פרק 2: סגל ההוראה

ראש החוג לגיל הרך החלה את כהונתה השנה. היא בוגרת תכנית שוורץ באוניברסיטה העברית ומסיימת את עבודת הדוקטורט באוני-תל-אביב. בפגישה עם הועדה השתתפה גם ראש התכנית עד השנה הזו שכרגע נמצאת בחל"ת. חברי הסגל בחוג ברובם בעלי תואר שלישי או בתהליכים לקבלת התואר. עם זאת, לרוב המדריכות הפדגוגיות אין תואר שלישי והן נמצאות בשלבים שונים של למידה לקראת התואר. התרשמנו גם כי חלק מאנשי הסגל המלמדים את הסטודנטיות בחוג בעלי תואר שלישי, אך אינם בעלי מומחיות ספציפית בגיל הרך. הסגל הליבתי מורכב מנשות מקצוע מרשימות ומחויבות לקידום אישי ומקצועי של הסטודנטיות על פי חזון המכללה. הן מביעות מחויבות עמוקה לסטודנטיות ברמה האישית והמקצועית ודאגה לפיתוח אישיותן של נשים מנהיגות בחברה הערבית. לדבריהן, חברות הסגל עוזרות ומתייעצות אחת עם השנייה בסוגיות הנוגעות לגיל הרך על בסיס וולונטרי. גם ראשת התכנית מנסה לקיים פגישות כדי להתאים את התכנים ואת אופי הקורס לגיל הרך.

נהלי קבלת הקביעות והתנאים הנדרשים לקידום בהירים לסגל. התרשמנו כי קיים תסכול מה בקרב סגל ההוראה מהעובדה שמירב הקריטריונים לקידום קשורים למחקר ולפרסום בעוד קריטריונים של הוראה ומעורבות בקהילה אינם תורמים מספיק בהקשר זה.

המלצות הכרחיות:

- לקדם מחקר בקרב הסגל הליבתי בגיל הרך.
- ליצור מסגרת ממוסדת ומחייבת של השתלמות/התייעצות בתחום הגיל הרך למרצים המלמדים בחוג שאינם בעלי ידע וניסיון בגיל הרך.

המלצות רצויות:

- ליצור מסלול התקדמות לחברי סגל שלא עוסקים במחקר אמפירי, כך שגם פרמטרים כגון איכות ההוראה והתרומה לקהילה יובאו בחשבון כקריטריונים משמעותיים לקידום.
- כדאי לשקול יצירת נוהל מסודר של הפחתת שעות הוראה למרצים חדשים הנקלטים במכללה.

פרק 3: תכנית הלימודים

התכנית היא תכנית דו-חוגית: גיל רך ושפה וספרות ערבית. מסגרת התכנית אחידה לכלל הסטודנטיות לגיל הרך. עם זאת, קיימת אפשרות להרחבה כאשר בנוסף ללימודים הקיימים במסלול ניתן להתמחות בחינוך מיוחד ובהוראה בבית הספר היסודי. הרחבת הסמכה הם לימודים נוספים על לימודי התואר ולא חלק ממנו. האחריות לכתובת הסילבוסים ועדכונם מוטלת על המרצים. אישור הסילבוס מתבצע ראשית על ידי ראשת המסלול ובהמשך על ידי דיקנית החוג לחינוך. למדנו כי ראשת המסלול עושה מאמץ כדי לתאם את תכני הקורסים השונים: מקיימת תהליך חשיבה משותף עם חלק מהמרצים, מארגנת מפגשי היערכות לפני תחילת השנה עם כלל הסגל המלמד במסלול ומקיימת ישיבות הסגל במסלול. למרות המאמץ התרשמנו שמנגנון התיאום בין הקורסים והתאמתם לגיל הרך אינו ממוסד ומחייב.

מאחר והתכנית דו-חוגית, הסטודנטיות נדרשות להקדיש זמן רב ללימוד של קורסים בשפה וספרות ערבית שתוכניהם אינם קשורים באופן ישיר להכשרתן כגננות. בנוסף הן מחויבות לקורסים בלימודי אסלאם שגם הם אינם מותאמים להוראה בגיל הרך. מצב זה מביא לעומס של קורסים (מטלות, עבודות) מחד, ולמידה לא מספקת בתחומים החיוניים להכשרתן כגננות. בתכנית בולט ריבוי קורסים בתחום הגיל הרך ברמה של 1 ש"ש. להערכתנו, מבנה זה של תכנית הלימודים אינו מאפשר העמקה בנושאים הנלמדים. כמו כן, קיימים לא מעט קורסים הנראים נושקים או חופפים זה לזה. במצב הנוכחי, נושאים חיוניים לעבודה בגן לא מקבלים מענה שלם. לדוגמא, נושא כגון תכנון לימודים בגן - נושא מרכזי בעבודת הגננת - נדון חלקית (שני שיעורים בלבד) במסגרת קורס "ניהול מסגרות חינוכיות" ומספר שיעורים ביסודות החינוך. הקורס הקיים, הודן בתכניות לימודים, עוסק בתיאוריה של תכנון לימודים ואינו מתייחס לפן המעשי בהקשר לגיל הרך. בנוסף, נדרשת התייחסות ספציפית המתמקדת בגיל הרך בנושאים הבאים: הערכה וכלים לאיתור מוקדם בגיל הרך, ילדים בסיכון, מדעים, עבודה עם הורים, בריאות, הרחבה של התייחסות לחינוך גופני (קורס אחד של 1 ש"ש תנועה אינו מספיק). בהקשר להתמקצעות בגילאי לידה עד שלוש, המענה ניתן בקורס בשנה א' המלווה את ההתנסות המעשית במסגרת 4ש"ש. בנושא שהוצג כחלק מחזון המכללה - חינוך לרב תרבותיות - המענה נראה מאוד מצומצם. לדוגמא, בקורס "חג ומועד" מוקדשים רק שני שיעורים לחגים שאינם מוסלמיים. ייתכן שקורס "חברה תרבות ודמוקרטיה" נותן חלק מהמענה, אך הוא הוצג בשפה הערבית ולא יכולנו להתייחס לתכנון.

המלצות הכרחיות

- להרחיב את היקף השעות של קורסי הליבה בגיל הרך.
- לתת מענה לנושאים חיוניים שמקבלים התייחסות לא מספקת בתכנית הנוכחית: הערכה בגיל הרך, ילדים בסיכון, עבודה עם הורים בכלל ובחברה ערבית בפרט, מדעים, חינוך גופני, חינוך לרב תרבותיות וניהול מסגרות חינוך (כולל לידה עד שלוש).
- להתאים את הקורסים הדיסציפלינאריים בשפה וספרות ערבית להכשרת מחנכות לגיל הרך.
- לתאם באופן ממוסד בין המרצים בקורסים השונים בנוגע לתכני הקורסים כדי למנוע חזרתיות ולדאוג לרצף מתאים.
- להעלות את הרמה האקדמית של הקורסים בתכנית ולשלב מקורות עדכניים מחקריים.

פרק 4: הכשרה מעשית

העבודה המעשית בחוג לגיל הרך מונהגת על ידי קבוצת מדריכות פדגוגיות בעלות ניסיון רב. המדריכות בחוג נתפסות כגורם מרכזי המוביל את החוג. מאחר ורוב הסטודנטיות בחוג הן נשים צעירות מאד, המדריכות הפדגוגיות מדגישות את העבודה התהליכית בהדרכה אשר אמורה להפוך את בוגרות החוג לנשות מקצוע חזקות ועצמאיות, סוכנות שינוי, ומסתגלות לדפוסים תרבותיים שונים. לדבריהן, ההדרכה מתמקדת בפיתוח כלים לפתרון בעיות באופן גמיש, לחשיבה ביקורתית ויצירתיות. בעבודה המעשית ניתן ביטוי לפיתוח שיח רגשי חברתי בגן ועל עבודת גן מבוססת פרויקטים.

נקודת חוזק של תהליך ההדרכה בחוג לגיל הרך קשורה לכך שקבוצות ההדרכה בעלות גודל מתאים וכוללות כ- 12 עד 15 סטודנטיות. התרשמנו גם כי מבנה העבודה המעשית יעיל למדי וכולל בין השאר גם התנסות מעשית במסגרות של לידה עד שלוש בשנה א' ועליה הדרגתית בכמות שעות ההתנסות לאורך שנות הלימודים. חשוב לציין לטובה, שהמכללה משקיעה מכספה על מנת לאפשר עבודה מעשית בגיל לידה – שלוש. למדנו גם כי ההתנסות המעשית על פי מודל ה-PDS אינה מיושמת במסלול הגיל הרך, אך חלק מעקרונותיו מיושמים ומשולבים עם הדגם המסורתי החל משנה ב': עיבוד קבוצתי שיתופי בתום יום התנסות, קורס לגננות מאמנות, וימי עיון בשיתוף של המפקחת.

המלצות רצויות

- לשלב בהדרגה את הסטודנטיות בשנה ג' בהתנסות על פי הפעלת מודל ה-PDS.

פרק 5: סטודנטיות ובוגרות

הנהלת המוסד מדגישה את עקרון המצוינות בתהליך קבלת הסטודנטיות לחוג. מעבר לכך, ההנהלה גם טוענת כי הסטודנטיות המתקבלות למכללה הן ברמה הגבוהה מהמוצע הארצי, מאחר וקיים ביקוש רב ללימודים במכללה (ממוצע ציון התאמה בין 610 ב-2011 ועד 582 ב-2015). תהליך הקבלה כולל גם ראיון אישי עם ראש החוג. סטודנטיות שלא עומדות בקריטריונים אינן מתקבלות.

התרשמנו כי רב הסטודנטיות בחוג הן צעירות אחרי תיכון. נגישותה של המכללה לחברה הערבית המסורתית, הן מבחינת המיקום, והן מבחינת היותה מכללה דתית-מסורתית, מאפשרת את לימודיהן של צעירות אשר ספק אם היו מגיעות ללימודים אקדמיים במוסדות אשר אינם בעלי מאפיינים דומים.

הסטודנטיות מעידות על רמת שביעות רצון מהלימודים במכללה. במפגש עם הסטודנטיות והבוגרות שמנו לב שלרובן רמת שליטה מוגבלת מאוד בעברית. התרשמנו זו סותרת את אמירות ראשת החוג והסגל בנוגע ליכולתן של הסטודנטיות ללמוד היטב אצל מרצים דוברי עברית, לקרוא מאמרים, ולכתוב עבודות בעברית. אנו תוהים בנוגע ליכולתן לעשות זאת ברמה אקדמית סבירה.

סטודנטים עם צרכים מיוחדים זוכים לתמיכה מיוחדת במרכז "סאויין". הסיוע ניתן בקבוצות וביחידים – חונך וחניך – על פי בקשת הסטודנט. המרכז מספק חדר סטודנטים שהם נפגשים בו, משוחחים,

לומדים ביחד, יוצרים ונמצאים בחברותא. הסטודנטים זוכים לסיוע התאמות לבחינות, עזרה בכתיבת עבודות כולל סדנאות הקלדה עיוורת, תכנון זמן, סיוע באנגלית, עברית וערבית, ועוד.

המלצות הכרחיות

- לקבוע מדדים והליכים ברורים לקבלת סטודנטיות ללימודים במסלול.
- להעלות את דרישות השפה בעברית, ערבית ואנגלית הנדרשות ללימודים אקדמיים.
- לשפר את יכולתן של הסטודנטיות להתמודד עם קריאת מאמרים ועם כתיבה ברמה אקדמית נאותה.

המלצות רצויות

- כדאי לערוך מעקב שיטתי אחרי בוגרי ובוגרות התכניות, ולקשור אותם למכללה באמצעות השתלמויות וכינוסים. מעקב זה יכול גם אסוף נתונים על העסקת בוגר.

פרק 6: תשתיות

תכנית הלימודים לגיל הרך מתקיימת בקמפוס בו נלמדות כלל התוכניות והסגל והסטודנטיות משתמשים בשירותים אקדמיים ואדמיניסטרטיביים המייעדים לכלל המכללה. התרשמנו שהתשתיות במכללה ברמה טובה ועדכניות מבחינת שימוש בטכנולוגיות חדשות. הסגל משתמש במתקנים הקיימים לעבודה אישית ולמפגשים עם סטודנטיות. עם זאת, מרכז המשאבים שבו הסטודנטיות מכינות את החומרים להתנסות קטן ואינו מעודכן. המכללה לא מספקת או מסייעת לסטודנטיות בקניית חומרים לעבודה בהתנסות מעשית. לדברי הסטודנטים מדובר בהוצאה כספית יקרה וכבדה לשבוע עבודה מעשית.

המלצות הכרחיות

- לשפר את רמת מרכז המשאבים לגיל הרך שבו ניתן לעבוד ולהכין את חומרי ההוראה לגן.
- לאפשר גישה למאגר מידע PsycNet.

המלצות רצויות

- חשוב שיהיו למרצים חדרים/עמדות שבהם הם יוכלו לכתוב ולהיפגש עם סטודנטים.

פרק 7: איכות ההוראה ותוצרי למידה

התרשמנו כי המכללה מייחסת חשיבות רבה לנושא איכות ההוראה ומקיימת פעולות על מנת להבטיח רמת הוראה נאותה. במכללה פועלת יחידה לשיפור ההוראה והערכתה. ההערכה כוללת הערכת ההוראה על ידי ראשת החוג וסקר בקרב הסטודנטיות. בנוסף, המכללה יוזמת השתלמויות וסדנאות פנימיות לחברי הסגל במגוון נושאים הקשורים להוראה ומעודדת באופן מתמיד את אנשי הסגל ובעלי תפקידים להשתתף בפורומים ובהשתלמויות של מכון מופ"ת. התרשמנו שאנשי סגל רבים המלמדים את הסטודנטיות במסלול (סגל בתחומי החינוך ובתחום השפה והספרות הערבית) אינם בעלי רקע בגיל הרך. מצב זה מוביל לכך שגם אם איכות ההוראה שלהם היא גבוהה, היא לא בהכרח מביאה את הידע העדכני הקשור לתהליכי התפתחות ולמידה בגיל הרך ואת

ההתאמה הדידקטית לגילאים הצעירים. חשוב שבמסגרת ההשתלמויות והסדנאות הפנימיות יכללו נושאים הקשורים לגיל הרך. מרכיב תוצרי הלמידה אינו ברור לחלוטין. תוצרי למידה מצופים המוזכרים ברב הסילבוסים רחבים וכלליים מאוד. עם זאת, התרשמנו לטובה ממספר מעבודות גמר שהוצגו בפנינו. במסגרת פרויקטים אלה הסטודנטיות הביאו לידי ביטוי את המיומנויות הפדגוגיות שהן רכשו במהלך שלוש שנות לימודיהן במכללה. הערכת הסטודנטים במכללה נעשית בדרך כלל בפרמטרים המקובלים באקדמיה של בחינות, תרגילים ועבודות.

המלצות הכרחיות

- לקדם תהליכים של שיפור ההוראה בחוג לגיל הרך.
- לכלול במסגרת ההשתלמויות והסדנאות הפנימיות נושאים הקשורים לגיל הרך.

פרק 8: מחקר

במכללה רשות מחקר התומכת באופן פעיל ויזום במחקר אנשי הסגל של המכללה בכלל. הועדה התרשמה שהנהלת המכללה מעודדת את הסגל לחקור ולפרסם ואף מספקת תמריצים למחקר הכוללים הפחתה בשעות הוראה (עד שעתיים), עזרה מנהלתית, ותגמול כספי על פרסומים. לצורך קבלת תנאים אלה המרצים צריכים להגיש הצעת מחקר. כמו כן, כחלק מהמגמה להעצים נשים באקדמיה, המכללה הוציאה גם קול קורא ספציפי לנשים, כך שנשים יכולות לקבל יותר שעות מחקר מעמיתיהם הגברים. עם זאת, מגמת המחקר הפעיל לא בולטת בחוג לגיל הרך. חברי החוג מודעים לכך שעניין המחקר והפרסום בכתבי עת שפיטים מהווה חלק מרכזי ממנגנון הקידום במכללה ועם זאת יש מעט מאוד מחקר. למרות שהמכללה מתמקדת בהכשרה לחינוך בגיל הרך בחברה הערבית, לא התרשמנו מתנובת מחקר בגיל הרך בחברה הערבית. בנוסף, התרשמנו שחשיפת הסטודנטיות למחקר מועטה. אין תרבות של קריאת מאמרים וספרות מחקרית עדכנית באנגלית. אנו סבורים שהסטודנטיות יתקשו להשתלב בלימודים מתקדמים באוניברסיטאות, באם ירצו בכך.

המלצות הכרחיות

- לתמוך ביכולות המחקריות הנדרשות מן הסטודנטיות. הכנה כזאת צריכה לכלול פיתוח הבנה מחקרית, סדנאות כתיבה אקדמית, קריאת מחקר באנגלית, היכרות והתנסות במגוון מתודות בסמינריונים המחקריים ומודעות לסוגי המחקר המתאימים לחקר ההתנסות.
- לבנות תשתית לעריכת מחקר בקרב חברי סגל הגיל הרך: להקצות לסגל יותר זמן למחקר, תקציב לצורך השתתפות בכנסים ארציים ובין לאומיים, תמיכה בכתיבה, תמיכה בביצוע ניתוחים סטטיסטיים וכד.

המלצות רצויות

- לקיים קבוצות מחקר בנושאים הקשורים להוראה במכללה ולחקר גיל הרך בחברה הערבית.

פרק 9: דרך עריכת ההערכה

לדברי ההנהלה והסגל מהלך ההערכה היה מאוד מועיל ואפשר בדק בית. בעקבות העבודה על הדוח להערכת איכות גובשה תכנית רב-שנתית לשיפור ההוראה בחוג לגיל הרך. התכנית כללה משימות אסטרטגיות לביצוע עם לוח זמנים וקביעת לוי"ז לביצוע. התייחסות לקידום אקדמי (לימודים ופרסומים), עדכון תכנית לימודים, תיאום ציפיות בין חברי לגבי תפיסת התפקיד בין חברי הצוות, העלאת מעורבות הסטודנטים במחקר ועוד.

פרק 4 : סיכום המלצות

המלצות הכרחיות

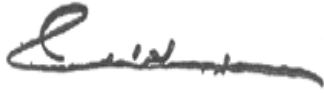
- להבהיר את תפקידיהם של חברי ההנהלה האקדמית והאדמיניסטרטיבית של המכללה ביחס לחוג לגיל הרך.
- לקדם את שיתוף הפעולה והסינרגיה בין כל הגורמים הרלוונטיים לחוג.
- להגדיל את תמיכת המכללה במחקר של חברי סגל הגיל הרך, הן בתקציבי מחקר והן בתנאים הנדרשים לצורך ביצוע מחקר (לדוגמה, שעות ייעודיות למחקר, ליווי חוקרים מתחילים על ידי חוקרים מנוסים).
- לשתף את חברי הסגל בתהליכי החשיבה והפיתוח של החוג.
- לקדם מחקר בקרב הסגל הליבתי בגיל הרך.
- ליצור מסגרת ממוסדת ומחייבת של השתלמות/התייעצות בתחום הגיל הרך למרצים המלמדים בחוג שאינם בעלי ידע וניסיון בגיל הרך.
- להרחיב את היקף השעות של קורסי הליבה בגיל הרך.
- לתת מענה לנושאים חיוניים שמקבלים התייחסות לא מספקת בתכנית הנוכחית : הערכה בגיל הרך, ילדים בסיכון, עבודה עם הורים בכלל ובחברה ערבית בפרט, מדעים, חינוך גופני, חינוך לרב תרבותיות וניהול מסגרות חינוך (כולל לידה עד שלוש).
- להתאים את הקורסים הדיסציפלינאריים בשפה וספרות ערבית להכשרת מחנכות לגיל הרך.
- לתאם באופן ממוסד בין המרצים בקורסים השונים בנוגע לתכני הקורסים כדי למנוע חזרתיות ולדאוג לרצף מתאים.
- להעלות את הרמה האקדמית של הקורסים בתכנית ולשלב מקורות עדכניים מחקרניים.
- לקבוע מדדים והליכים ברורים לקבלת סטודנטיות ללימודים במסלול.
- להעלות את דרישות השפה בעברית, ערבית ואנגלית הנדרשות ללימודים אקדמיים.
- לשפר את יכולתן של הסטודנטיות להתמודד עם קריאת מאמרים ועם כתיבה ברמה אקדמית נאותה.
- לשפר את רמת מרכז המשאבים לגיל הרך שבו ניתן לעבוד ולהכין את חומרי ההוראה לגן.
- לאפשר גישה למאגר מידע PsycNet.
- לקדם תהליכים של שיפור ההוראה בחוג לגיל הרך.
- לכלול במסגרת ההשתלמויות והסדנאות הפנימיות נושאים הקשורים לגיל הרך.
- לתמוך ביכולות המחקריות הנדרשות מן הסטודנטיות. הכנה כזאת צריכה לכלול פיתוח הבנה מחקרית, סדנאות כתיבה אקדמית, קריאת מחקר באנגלית, היכרות והתנסות במגוון מתודות בסמינריונים המחקריים ומודעות לסוגי המחקר המתאימים לחקר ההתנסות.

- לבנות תשתית לעריכת מחקר בקרב חברי סגל הגיל הרך : להקצות לסגל יותר זמן למחקר, תקציב לצורך השתתפות בכנסים ארציים ובין לאומיים, תמיכה בכתובה, תמיכה בביצוע ניתוחים סטטיסטיים וכד'.

המלצות רצויות

- הרחבת פעילות של מפגשים מקצועיים בין תרבותיים ברוח חזון המכללה.
- ליצור מסלול התקדמות לחברי סגל שלא עוסקים במחקר אמפירי, כך שגם פרמטרים כגון איכות ההוראה והתרומה לקהילה יובאו בחשבון כקריטריונים משמעותיים לקידום.
- כדאי לשקול יצירת נוהל מסודר של הפחתת שעות הוראה למרצים חדשים הנקלטים במכללה.
- לשלב בהדרגה את הסטודנטיות בשנה ג' בהתנסות על פי הפעלת מודל ה-PDS.
- כדאי לערוך מעקב שיטתי אחרי בוגרי ובוגרות התכניות, ולקשור אותם למכללה באמצעות השתלמויות וכינוסים. מעקב זה יכלול גם אסוף נתונים על העסקת בוגר.
- חשוב שיהיו למרצים חדרים/עמדות שבהם הם יוכלו לכתוב ולהיפגש עם סטודנטים.
- לקיים קבוצות מחקר בנושאים הקשורים להוראה במכללה ולחקר גיל הרך בחברה הערבית.

על החתום:

פרופ' מרים מבורך

פרופ' דורית ארם-יו"ר

ד"ר יאיר זיו

פרופ' צ'ארלס גרינבאום

פרופ' יעקב יבלון

פרופ' מיכל פרלמן

ד"ר אביבה סברדלוב

נספח 1 : כתב מינוי

ט' סיון, תשע"ו
15 יוני, 2016

לכבוד
פרופ' דורית ארם
בית הספר לחינוך
אוניברסיטת תל-אביב

פרופ' ארם הנכבדה,

המועצה להשכלה גבוהה שמה לה למטרה לשפר ולהבטיח את המשך המצוינות והאיכות של ההשכלה הגבוהה בישראל, בין השאר באמצעות תהליכי הערכה שוטפים של תחומי לימוד במוסדות האקדמיים.

בהמשך להחלטתה מיום 9.6.2015 הקימה המועצה להשכלה גבוהה ועדת הערכה שתבחן את תכניות הלימודים להכשרת עובדי הוראה בתחום הגיל הרך במכללות האקדמיות לחינוך.

במסגרת עבודתה מתבקשת הוועדה :

1. לבחון את דו"חות ההערכה העצמית של המוסדות המקיימים תכניות לימודים בתחום זה.
2. לערוך ביקור בכל אחד מהמוסדות המוערכים.
3. להגיש למועצה להשכלה גבוהה דו"חות **פרטניים** ביחס לכל מוסד ומוסד ובו ממצאי הוועדה, מסקנותיה והמלצותיה.
4. להגיש למועצה להשכלה גבוהה דו"ח מסכם המתייחס באופן **רוחבי** להכשרת המורים בתחום הגיל הרך בישראל.

אני מודה לך על הסכמתך לקחת חלק במשימה חשובה זאת, ושמחה בזאת למנות אותך לכהן כיו"ר וועדת הערכת האיכות.

הרכב הוועדה יהיה כלהלן :

פרופ' דורית ארם - יו"ר, פרופ' צ'ארלס גרינבאום, ד"ר יאיר זיו, פרופ' מרגלית זיו, פרופ' מרים מבורך, ד"ר אביבה סברדלוב, פרופ' מיכל פרלמן.

גב' תמר מעגן אפרתי תרכז את עבודת הוועדה.

פרטים לגבי פעילות הוועדה וסמכויותיה מופיעים בנספח המצורף.

אני מאחלת לך ולוועדה עבודה פורייה והצלחה רבה.

בברכה,

ד"ר רבקה ודמני (שאומן)
סיו"ר
המועצה להשכלה גבוהה

מצ"ב : נספח לכתב המינוי

העתק :
ד"ר ורדה בן-שאול, סמנכ"ל הערכת איכות, מל"ג
גב' תמר מעגן-אפרתי, רכזת הוועדה, האגף להערכת איכות, מל"ג

נספח 2 : סדר יום לביקור הוועדה להערכת איכות של תחום הגיל הרך:

24.11.16

שעות	הגורם עמו נפגשים	שמות המשתתפים
9:00-9:30	מפגש פתיחה : הנהלת המוסד (ללא ראש התכנית) חדר 423	פרופ' בשאר סעד-נשיא המכללה, ד"ר יאסין כתאני-דיקן אקדמי, ד"ר בהאא זועבי-ראש הרשות למחקר ופיתוח, ד"ר מראם מסארוה-דיקנית הפקולטה לחינוך
9:30-10:15	ראש התכנית/מסלול חדר 423	גב' האלה חבאיב –ראש התכנית בשנה"ל תשע"ז ד"ר אפנאן מסארוה-ראש התכנית בשנה"ל תשע"ז ובשנה"ל תשע"ז נמצאת בחל"ת
10:15-11:00	סגל ליבתי המלמד בתכנית חדר 423	ד"ר מראם מסארוה ד"ר קרמה זועבי ד"א אבתיסאם עבד אלחאק גב' סוהיר עויס
11:00-11:45	מדריכים פדגוגיים חדר 423	ד"ר נאיל עיסא- רכז ההתנסות המעשית במכללה, גב' נאדיה מסארוה, גב' סוזאן אבו מוך, גב' סוג'וד קעדאן, מר סלאם קודסי, גב' פהימה מסארוה
11:45-12:30	סטודנטים וסטודנטיות חדר 423	
12:30-13:30	ארוחת צהריים (פגישה סגורה של הוועדה)** חדר 423	
13:30-14:15	חלון זמן פתוח – (פעילות לבחירת המחלקה***) – אופציונאלי	סיור במכללה בליווי ראש האגף ליחסי ציבור במכללה מר פאדי קעדאן ובליווי ראש התכנית גב' האלה חבאיב ; והצגת תוצרי למידה של החוג
14:15-15:00	בוגרים ובוגרות חדר 423	גב' לינה עויסאט, גב' לינה אבו מוך, גב' אלאא נאשף גב' חנין מסארוה, גב' אסמאא אבו ראס, גב' אמאני נסראללה, גב' נדא מסרי, גב' איה סלאמה, גב' בהייה מחאגינה, גב' היבה אבו מוך, גב' סוג'וד מוואסי

	הפסקה	15:00-15:15
פרופ' בשאר סעד-נשיא המכללה, ד"ר יאסין כתאני- דיקן אקדמי, ד"ר בהאא זועבי- ראש הרשות למחקר ופיתוח, גב' האלה חבאיב- ראש התכנית לגיל הרך בשנה"ל תשע"ז וד"ר אפנאן מסארוה- ראש התכנית בשנה"ל תשע"ו	מפגש סיכום : הנהלת המוסד והתכנית חדר 423	15:15-15:30
	ישיבה פנימית של הוועדה חדר 423	15:30-16:15